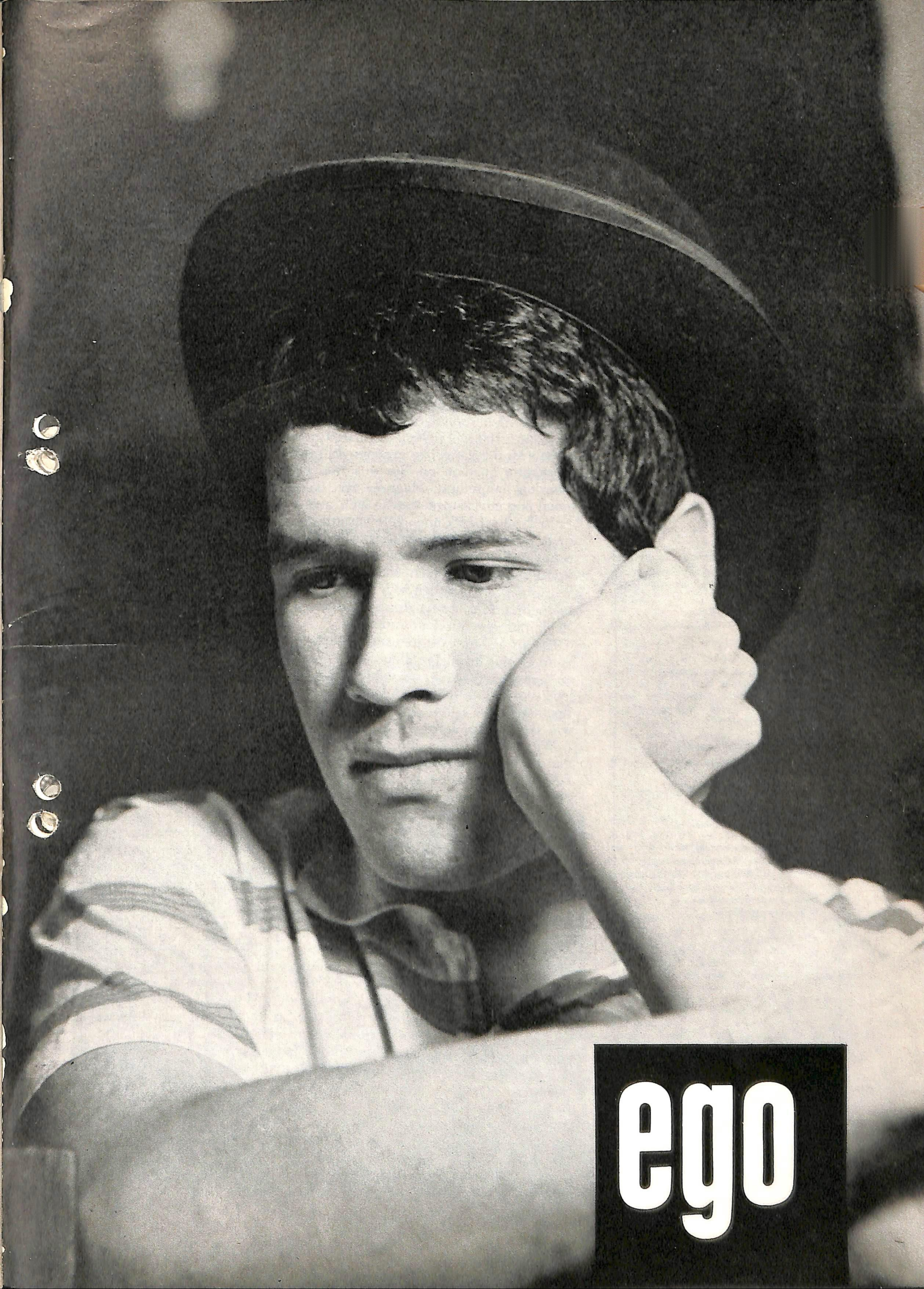
ego

ego

Maandblad van en voor jongeren, uitgegeven door het

HUMANISTISCH THUISFRONT,

No. 15/6 - juli/augustus 1963
2e jaargang

Redactie-secretaris:
G. Das.
Lothariuslaan 70, Bussum

Redactie:
Jan Brouwer,
Kitty van der Hage-Rens,
Jan G. van Gelderen,
Rudi Jans,
Rob van Kamp.

Abonnementsprijs *f* 4,– per jaar
voor niet-militairen
beneden 25 jaar;
f 6,– per jaar
voor boven-25-jarigen.

Losse nummers 50 cent

Militairen ontvangen het blad
op aanvraag zonder betaling.

Administratie-adres
voor betalende abonnees en
advertenties:
Uitgeverij Buytenveldert,
Wildernislaan 35, Apeldoorn.
Postgiro 1024035.

Bank: Amsterdamse Bank,
bijkantoor Apeldoorn.

Administratie-adres
voor militaire abonnementen:
Humanistisch Thuisfront,
Lothariuslaan 70, Bussum.

Bij de voorplaat:

Bolhoed, gestreepte blouse. Merkwaardige combinatie voor een peinzende jongeman. Niemand zal ooit de bedoeling weten van deze vreemde manier van kleden, want Tom Weerheym vergat ernaar te vragen, toen hij deze plaat maakte. Waarom zou alles trouwens altijd een bedoeling moeten hebben?

Wie is humanist?

Het gebeurt nogal eens dat jonge mensen — b.v. in het Coornherthuis — vragen: Waneer ben je nu eigenlijk humanist?

Er zitten aan deze vraag minstens twee kanten nl.

1. Wat zijn de gedachten waardoor de mensen zich kenmerken die zich zelf humanist noemen?

2. Wanneer kan ik mij zelf — of kunnen anderen mij — indelen bij de groepering die in Nederland wordt aangeduid met de naam 'humanisten'?

Wij willen ditmaal vooral enige aandacht besteden aan het onder 2 genoemde, omdat wij menen dat er op dit punt toch hier en daar wel een bedenkelijke praktijk bestaat. Wij zijn er nl. als Nederlanders zo verschrikkelijk gauw bij om elkaar levensbeschouwelijk in te delen. Je bent in dit land katholiek of protestant of — sinds de oorlog — humanist.

Maar is dat wel helemaal waar? Geen zinnig mens zal ontkennen dat er in ons land belangrijke groepen zijn die zich zelf katholiek, protestant of humanist noemen en die dus ook door anderen als zodanig kunnen worden aangeduid. Maar er zijn ook duizenden mensen die dat allemaal nog niet zo precies van zich zelf weten.

In deze groep komen vele variaties voor. Er zijn b.v. mensen onder die zich weinig of niet met levensbeschouwelijke problemen bezighouden. Soms zullen deze mensen nog lid van een kerkgenootschap zijn, eenvoudig omdat ze zich niet de moeite hebben genomen zich te laten schrappen, soms zullen ze buitenkerkelijk zijn, overigens ook zonder enige bedoeling. Het is niet duidelijk op welke werkelijke grond deze mensen 'geclaimd' worden door anderen.

Er zijn echter ook mensen in deze groep die zich wel degelijk bezighouden met levensbeschouwelijke problemen, maar die deze problemen nu met net iets te ingewikkeld vinden om zich zo maar — en dan praktisch levenslang — te laten indelen bij een bestaande groepering. Het zijn de slechtsten niet onder ons die zo zijn en het kon wel eens zijn dat er heel wat serieuze jongeren tot deze groepering gerekend moeten worden.

We zouden dit verchijnsel van de oprechte en ernstige twijfel eigenlijk met eerbied tegemoet moeten treden. Maar doen we dat? In de Nederlandse Strijdkrachten b.v. is men tot nu toe eenvoudig katholiek of protestant. Als de plannen van minister Visser doorgaan, kan men voortaan ook humanist zijn. Dat is stellig een vooruitgang. Ook een oplossing?

Steekt er eigenlijk niet iets zeer ongezonds in een verplichte levensbeschouwelijke indeling met de eraan verbonden consequenties van verplichte pastorale receptie (d.i. het verplichte gesprek met aalmoezenier of dominee), verplichte kerkgang en verplichte geestelijke verzorging? (Wij kennen de mogelijkheid tot vrijstelling maar weten ook dat dat in de regel op niets anders uitloopt dan op het verrichten van corvee).

Wij doen niet zoveel meer dan vragen stellen. We weten dat de eventuele oplossing niet eenvoudig zal zijn, omdat men ook rekening moet houden met praktische consequenties, b.v. in oorlogssituaties.

Toch zijn we er niet zeker van dat in de bestaande toestand de enig mogelijke of de beste oplossing is gevonden. Wij zouden het bijzonder op prijs stellen als dit onderwerp straks eens onderwerp van discussie zou kunnen zijn tussen de verschillende geestelijke verzorgers. Alle geestelijke verzorgers hebben er nl. belang bij de jonge mensen in de Strijdkrachten te benaderen op een wijze die voor die jonge mensen aanvaardbaar is.

In afwachting van een en ander willen wij hier gaarne verklaren dat de humanistische geestelijke verzorging in ieder geval niemand claimt. Wie zich tot een humanistisch geestelijk verzorger wendt, zal dat geheel vrijwillig moeten doen en ook dan brengt dat niet de consequenties mede dat men verder als humanist 'gedoodverfd' zou zijn.

De vraag of men tot de humanisten gerekend kan worden, dient door ieder mens te allen tijde zelf te worden beantwoord.

Gary Gubner: gouden kandidaat voor Tokio

De zomersporten vragen weer de aandacht en een van die sporten is de atletiek, ook wel de 'moeder aller sporten' genoemd. Mag ik u daarom voorstellen aan een jonge superatleet, wiens naam momenteel misschien nog niet zo bekend is als die van Yang Chuan Kwan, van Pentti Nikula of van Valeri Brumel, maar die op de Olympische Spelen 1964 in Tokio vrijwel zeker in het nieuws zal zijn. Deze atleet is Gary Gubner, een 20-jarige student aan de universiteit van New York.

Nederlandse televisiekijkers hebben al even vluchtig kennis kunnen maken met deze Amerikaanse reus, toen hij tijdens de afgelopen winter deelnam aan indoor-wedstrijden in Londen. Hij verscheen toen enkele malen in zijn volle omvang op het beeldscherm, losjes spelend met een ijzeren kogel van zo om en nabij de vijftien pond, die hij zonder enig bezwaar een dikke negentien meter van zich af weet te stoten.

Gary Gubner: op z'n 20ste jaar een 1,88 meter hoge menselijke pilaar van 124 kilo aan beenderen en spieren. Geen kwajongen, zou ik zo zeggen. Nou dat is hij dan ook om de drommel niet.

Hij ziet eruit als een van die indrukwekkende plaatjes die er plegen te staan bij advertenties als: 'Dwing respect af onder de mannen, oogst de bewondering van de meisjes. Doe zoals hij en wordt in zes maanden een echte man, met behulp van de nimmer falende cursus van Sams Bodybuilding Instituut.'

Of Gary Gubner zo'n cursus heeft gevolgd, weet ik niet. Wel weet ik, dat de ouders van deze joodse geweldenaar allebei niet groter waren dan 1,60 meter. Maar als schooljongen was Gary al een knaap met wie je beter een keer kon gaan vissen dan gaan vechten. En als schooljongen deed hij ook zijn intrede in de atletiek als — hoe kon het anders? — kogelstoter. De New-Yorkse gymnastieklokalen kregen het zwaar te verduren onder het geweld waarmee krachtpatser Gary de lichtere juniorkogel (ongeveer elf pond) van zich afstootte en er zijn zuchten van verlichting geslaakt, toen hij eindelijk zo ver was, dat hij de zware kogel mocht hanteren.

Te midden der groten

Veel verandering in de situatie kwam er daardoor echter niet. Al spoedig bleek, dat Gary Gubner ook met de zware kogel wist om te springen alsof het een gummibal was. In de winter van 1960-61 al treffen wij hem aan te midden van Amerika's grote jongens in het kogelstoten en met een stoot van 17,95 meter eindigt hij in het Amerikaanse indoor-kampioenschap als tweede achter niemand minder dan Parry O' Brien.

In de zomer van 1961 zette de New Yorker zijn opmars met reuzenschreden voort en maakte hij ook zijn eerste trip met de Amerikaanse ploeg naar Europa, waar de Amerikanen uitkwamen in wedstrijden tegen Rusland, West-Duitsland, Groot-Brittannië en Polen. Intussen was de toen 18-jarige Gary zich ook gaan bekwamen in een andere tak van sport, waarvoor hij geschapen leek: gewichtheffen.

In het indoor-seizoen van 1962 kwam de kogelstoter Gary Gubner al tot een beste prestatie van 19,80 meter, hoewel hij met een vrij stevige verkoudheid te kampen had. Zijn sterkste rivaal in dat jaar was de wereldrecordhouder Dallas Long, die op Gary zijn grotere ervaring voor had en hem meestal de zege wist af te snoepen. Dat kwam misschien echter ook, doordat Gary zich concentreerde op zijn training in het gewichtheffen, waarin dat jaar de wereldkampioenschappen zouden worden gehouden. Op die wereldkampioenschappen in Boedapest had Gubner het oog gericht.

Gary Gubner nam deel aan de Amerikaanse selectiewedstrijden voor deze wereldkampioenschappen en kwam uit de bus met maar liefst vier junior-wereldrecords: drukken 175,5 kg, trekken 146,5 kg, stoten 192 kg, totaal 514 kg. Hij werd daardoor in de hele geschiedenis van het gewichtheffen tevens de eerste junior (onder 20 jaar), die een totaal van meer dan 500 kg omhoogbracht.

Indrukwekkend

Ook in de wereldkampioenschappen zelf kwam de toen 19-jarige Gary uitstekend voor de dag. Hij was onervaren en technisch was zijn werk nog voor verbetering vatbaar. Maar zijn kracht was indrukwekkend en hij bracht het bij de zwaargewichten dan toch maar tot de derde plaats, achter de Rus Joeri Wlasow en zijn landgenoot Norbert Schemansky.

Begrijpt u nu waarom ik zei, dat de naam Gary Gubner bij de Olympische Spelen 1964 in Tokio waarschijnlijk wel in het nieuws zal komen? Er is namelijk een redelijke kans, dat hij daar twee gouden medailles zal winnen in verschillende takken van sport. En dat is toch wel iets zeer bijzonders.

Op het ogenblik is Garij Gubner nummer drie op de ranglijst van de beste kogelstoters aller tijden. Alleen zijn landgenoten Dallas Long en Bill Nieder hebben een nog betere verrichting achter hun naam staan. Op de wereldranglijst van de gewichtheffers neemt Gary Gubner de vijfde plaats in, achter Wlasow, Schemansky, de Amerikaanse professional Paul Anderson en de 21-jarige Russische 'hope' Leonid Zhabotinsky.

Of Gary Gubner straks in Tokio inderdaad tweemaal op de hoogste trede van het ereschavot zal staan, moet worden afgewacht. Maar het zullen enorm sterke kerels moeten zijn die de jonge Amerikaanse reus van zijn ideaal kunnen afhouden.

GER SCHUURMAN

Parry O'Brien

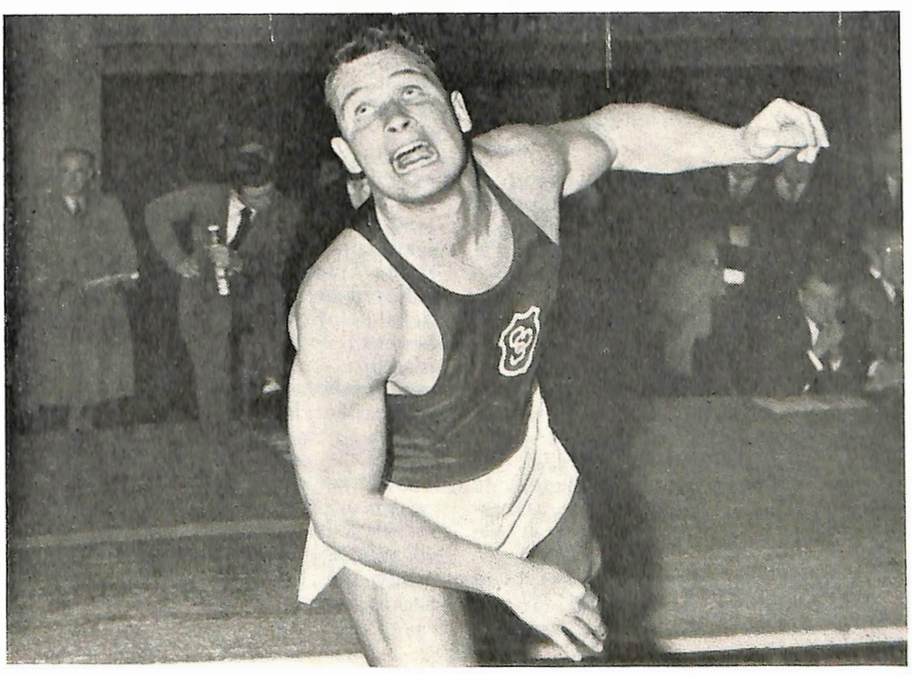

Coltrane plays the Blues

De vrijwel uitverkochte concerten van vorig jaar december hebben het overtuigend bewezen: Coltrane is op het ogenblik 'in'.

Een dergelijke populariteit heeft natuurlijk verschillende aspecten. Allereerst is de sterke stijging in de verkoopcijfers van zijn platen hem natuurlijk van harte gegund. Het is zelfs verheugend te noemen dat ook muziek die wat dieper graaft dan 'Take Five' of 'Moanin' (om van de 'Blues March' maar te zwijgen) een breed publiek bereikt. Aan de andere kant moet men zich realiseren dat onder Tranes fans zowel als onder de mensen die zijn muziek verafschuwen, het percentage snobs wel eens verontrustend hoog zou kunnen zijn. Het is nu eenmaal veleidelijk om bij het aanhoren van revolutionaire experimenten plompverloren ervoor of ertegen stelling te nemen, en daaraan dan consequent vast te houden onder het motto 'mijn persoonlijke kunstbeleving gaat geen mens wat aan.' Het moeizame vormen van een gefundeerde mening wordt daarmee omzeild.

Geluidseffecten

Mensen die wel de moeite willen nemen zich in Coltranes muziek te verdiepen, zullen ontdekken dat veel van de choquerende geluidseffecten waar hij zijn controversiële positie aan dankt, minder afschrikwekkend en misschien zelfs begrijpelijk worden als men enkele van zijn platen sinds 1955 beluistert.

'Coltrane plays the Blues' (London HA-K8017) is hiervoor bij uitstek geschikt. Op bassist Steve Davis na is de bezetting van het kwartet dezelfde als op de concerten van vorig jaar, dat wil dus zeggen met McCoy Tyner (piano) en Elvin Jones (drums). De plaat is begin 1961 opgenomen, bijna een jaar nadat Trane het Miles Davis Kwintet had verlaten. Op dat ogenblik was Coltrane bezig vanuit zijn preoccupatie met ingewikkelde harmonieën naar de met grotere vrijheid gepaard gaande vereenvoudiging van de akkoordenschema's te groeien.

Swing

In het snelle 'Mr. Day' laat McCoy Tyner al de door hun fanatieke herhaling obsederende begeleidingsakkoorden horen, die later een integraal bestanddeel van de muziek van de groep zouden gaan uitmaken. Elvin Jones maakt op het ogenblik furore onder de drummers, door de manier waarop hij een ongewoon heftige swing weet te produceren, zonder ooit de drie of vier tellen van de maat expliciet te laten horen. Wijlen Bobby Jaspar – de begaafde Belgische tenorist en fluitist – heeft zijn speelwijze eens vergeleken met een constant voortdenderende trein waarop een tweede treintje voortdurend bezig is heen en weer te rijden. Op deze plaat hoort men deze speelwijze in een betrekkelijk beginstadium. De onuitputtelijke variaties zijn er al; de felheid, die het andere hoofdaspect van Jones' spel zou worden, is hier in mindere mate aanwezig.

JOHN COLTRANE
. . . één der zeer groten . . .

Coltranes veelbespotte dubbeltonen op tenorsax hoort men in 'Blues to Elvin' en in 'Blues to You' hun oorspronkelijke functie vervullen: middel om een bepaalde passage extra nadruk te geven. In latere opnamen (b.v. 'Chasin' the Trane' op de LP 'Live at the Village Vanguard') werd dit soort effecten veel algemener toegepast, wat inderdaad tot gevolg had dat Tranes muziek minder makkelijk ging aanspreken.

Op sopraansax had Coltrane nog niet het technische meesterschap dat hem later in staat stelde zulke onvergetelijke concertvertolkingen van 'My Favorite Things' te geven. Niettemin kwalificeren de twee stukken waarin hij op deze plaat sopraan speelt, hem al als een van de zeer groten op dit razendmoeilijke instrument, dat vóór hem eigenlijk alleen in de handen van Sidney Bechet en Johnny Hodges tot leven kwam.

'Coltrane plays the Blues' is misschien niet zijn beste LP. Toch bevat de plaat boeiende muziek, door de homogeniteit van het kwartet, de intense swing, en vooral door de volkomen eerlijke manier waarop Trane zijn emoties verklankt.

BERT VUIJSJE

Marihuana

Verdovende middelen en prostitutie zijn zo oud als de 'beschaafde' wereld. Beide zijn onverwoestbare vormen van zelfbedrog, de drang tot het vluchten in een schijnwereld. Beide zijn ook altijd dankbare onderwerpen geweest voor min of meer polemische beschouwingen: voor of tegen gelegaliseerde prostitutie is een oude — en nog niet besliste — strijd.

Actueler is de vraag of marihuana verslavend werkt. Actueel, maar evenmin interessant voor niet-betrokkenen als de vraag naar gelegaliseerde prostitutie. Interessant is de vraag naar de oorzaak van de opkomst van het gebruik van verdovende middelen onder de jongeren. Want dát er meer marihuana wordt gerookt (om over sterkere 'verslavingsmiddelen' nog maar te zwijgen) door de jeugd tussen de vijftien en vijfendertig dan een tiental jaren geleden, staat vast; nergens zwart op wit weliswaar — er is geen rapport over verschenen, geen onderzoek naar ingesteld, maar het feit ligt er, voor ieder die het zien wil.

De reden dat het gebruik van marihuana [1] zoveel meer in de publiciteit staat tegenwoordig, ligt niet in de toename van het verbruik ervan — dat is eerder een gevólg van die publiciteit. Nee, de verklaring van de nieuwe publiciteit rond de marihuana en de gebruikers ervan moet in de eerste plaats worden gezocht in de verandering van het verbruikspatroon.

Verdovende middelen en prostitutie hebben — behalve de hierboven geschetste overeenkomsten — nog een ander punt gemeen: de marihuanaroker of de prostituant bedrijft zijn bezigheden het liefst in de grootst mogelijke afzondering en geheimhouding. [2]

Dit 'individualisme' is nu door een groep jongeren bewust doorbroken. Zij 'belijden' hun 'verslaving' openlijk en gaan er zelfs prat op. Hun activiteiten beperken zich niet tot passief roken, maar demonstreren zich duidelijk in de actieve manier waarop zij marihuana als genotmiddel accepteren en geaccepteerd proberen te krijgen.

Dat we hierboven spraken van '... een groep jongeren bewust ...' impliceert niet dat we hier te maken hebben met een duidelijke groep. Voor zover er van een groep sprake is, wordt die niet gevormd door de kwaliteiten van de leden of door de hechte structuur, maar door allerlei bijkomstige factoren, waarin de zeer recente geschiedenis een belangrijke rol speelt. Het is een uiterst informele groep, waarvan de leden onderling zeer verschillend zijn, ondanks vele overeenkomsten in gedragspatroon.

Deze groep is niet te analyseren aan de hand van zijn individuele leden: een vergrootglas vertekent, als we het te ver van het object afhouden. Willen we al iéts meer weten over het 'fenomeen marihuana', dan zullen we ons moeten verdiepen in de historie van de groep. Van daar uit komen onvermijdelijk de beelden van de structuur en de leden naar voren.

Happening

Geschiedschrijving van een groep-in-beweging is een hachelijke zaak. In dit geval wordt dat extra verzwaard door het gebrek aan feitenmateriaal — ondanks de balen kranteknipsels. De 'dossiers' van deze of gene in de groep zijn vaak onvolledig en sterk persoonlijk gericht. Maar vanaf het eerste onderzoek al, vinden we twee belangrijke aanknopingspunten: het woord 'happening' en de naam 'Robert Jasper Grootveld'.

Het omschrijven — laat staan vertalen — van het woord 'happening' is gedoemd tot onvolledigheid. A happening is a happening is a happening. Het is — om het rudimentair te vertalen — een op zich zelf staande gebeurtenis waarvan iedere bezoeker deel uitmaakt.

Begonnen rond schilderijententoonstellingen bouwde het begrip 'happening' zich algauw uit en leidde (in een gecultiveerd stadium) onder meer tot geciviliseerde super-happenings, zoals 'Dylaby' in het Stedelijk Museum van Amsterdam. De groep waarover we het hier hebben, wordt in feite steeds weer opnieuw gegroepeerd bij elke happening. De happening — zouden we kunnen stellen — is het centrum van de groep.

En Amsterdam is het centrum van de happenings. Incidenteel trekt men naar Weesp, Wageningen of Dendermonde — sommigen claimen dat ook Rotterdam erbij hoort — maar Amsterdam staat centraal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat 'happener-par-excellence' Robert J. Grootveld (30), bijgenaamd 'Jasper', de hoofdstad heeft uitgeroepen tot 'Magisch Centrum'; daarin wordt hij gesteund door Nicolaas 'Vijff Vlieghen' Kroese, die Amsterdam als de sterkst bedreigde stad ziet: bedreigd door de energie van de antiwereld die is vrijgekomen door de atoomexplosies. Ter bescherming daartegen moeten de weerhanen op de torens vervangen worden door goud om daarmee een 'kooi van Faraday' op te bouwen, die de kwade stralingsgordels afweert.

Het klinkt verward, maar wees ervan verzekerd dat het uit de mond van Nicolaas Kroese nóg minder coherent klinkt. Beiden staan echter in hun streven op een rotsvaste basis: de volledige overtuiging gelijk te hebben. Vooropgesteld moet worden, dat beiden voor

hun ideaal een enorme hoop werk hebben verzet.

Robert Jasper Grootveld

De geschiedenis van Robert Jasper Grootveld is symptomatisch voor de opkomst van de groep. Tekenend is, dat zijn beroepstest op de arbeidsbeurs in 1949 aantoonde dat hij het meest geschikt was voor etaleur. Het ging anders. Hij werd achtereenvolgens reclameschilder, fabrieks- en havenarbeider, bloemenbesteller, ijsman en glazenwasser.

In zijn laatste beroep begon hij zich te roeren. Door de hele stad verschenen enorme letters 'K' op de affiches van rookwaren. Robert Jasper was verontwaardigd. Hij had de rapporten gelezen over de schadelijkheid van het roken en vond het infaam, dat men desondanks deze reclames toeliet. Toen hij weer eens (te veel) 'Kanker' op een affiche schreef, werd hij gepakt en

Vervolg op de pagina's 6 en 7

MARIHUANA — tien jaar geleden nog de naam van een (verboden) genotmiddel, bekend in beperkte kring. In 1956 treffen we het woord niet aan in Van Dale, evenmin overigens als in de woordenschat van de meeste Nederlanders. Half-weters en incidentele gebruikers spreken van en schrijven over 'maryoeana' — later door Remco Campert nog sterker vereenvoudigd tot 'marry-you-anna'; in 1963 wordt het een eigennaam: Maria Juana.
Tot voor kort een woord dat enige bekendheid kreeg door schandaalpublikaties over 'verslaafde jazzmusici' (Chet Baker) — nú een begrip, een groepsaanduiding bijna.
De kranten waren er vol van: van het Belgische zondagsblad 'Kwik' tot de Algemeen-Handelsblad-strip 'Van Kwikschoten'. Vanwaar die snelle en plotselinge interesse?

Marihuana vervolg van pagina 5

bracht twee maanden in het Huis van Bewaring door.

Meer dan ooit vastbesloten om zijn actie door te zetten, begon hij in een klein pakhuisje van Kroese met zijn 'K-tempel'. Hij benoemde zich zelf tot leider der 'bewuste nicotinisten'. Anders dan andere tegenstanders van consumptiegoederen (vegetariërs b.v.) stond hij juist níét de onthouding maar het overmatig gebruik voor. Een van de drie 'tempelliederen' was dan ook het 'uche-uche-uche', dat moest resulteren in een spontane hoestbui onder het roken van een sigaret.

Tot beter begrip waarom Robert Jasper niet alleen bleef staan, moeten we even terug in de geschiedenis.

Revolte

De meest prominente jonge generatie van na de Tweede Wereldoorlog kwam omstreeks 1950 naar voren. Onder leiding van een aantal jonge dichters werd gebroken met het (con)formisme

Robert Jasper Grootveld, armoedige clown, sprekend als een soldaat met een shell-shock

van voor de oorlog. De revolte bleek goed getimed, want in de daarop volgende jaren kreeg de beweging der 'Vijftigers' steeds meer invloed, terwijl de initiatiefnemers voor het merendeel de revolte van '50 trouw bleven, dat wilde anno 1960 zeggen: repectabele literatoren waren geworden.

In de tien jaar daarna kwam een nieuwe generatie op, die zich in allerlei (letterkundige) bochten wrong om te ontsnappen aan het etiket 'epigoon'. Een enkeling slaagde erin, maar werd daardóór opgenomen in de 'kring' der 'Vijftigers'. De rest stond ernaast.

Het in elke generatie levende gevoel van revolte zocht een uitweg. De sociale bewogenheid, zoals generaties voor hen (ook de Vijftigers) die kenden, had nauwelijks plaats meer in een 'welvaartsstaat' als de onze. En omdat de revolte van de jongeren zich steeds wil richten op de gemeenschap, was de oplossing uiteraard de antisociale bewogenheid. Bij gebrek aan heilige huisjes werden deze gecreëerd.

Robert Jaspers 'tégen roken dóór roken' was één methode. In plaats van constructief was deze revolte destructief. En omdat de jongeren dat ook zélf wel voelden, namen ze hun eigen activiteiten lachend met een korreltje zout.

Robert Jasper dus. Beschilderd als een Indiaan, aangekleed als een armoedige clown en sprekend als een soldaat met een shell-shock staat hij in zijn 'tempel' en verkondigt zijn theorieën.

'De reclamezuil,' zegt hij, 'is de totempaal van de moderne maatschappij waarmee god Jan Publiek wordt bezworen. God Jan — de grote, logge, machtige afnemer van de bromfietsen, de televisietoestellen en de roomkloppers. Hij wordt met magische spreuken bezworen. En de rookreclames zijn de ergste. Roken is een mystieke handeling, een offer dat in rook opgaat. En achter die reclame staan de marihuana-sticks, daarachter de spuitjes, de pilletjes en de opium. Opium is godsdienst voor het volk.'

Zijn aanval op de sigarettenreclame gaat gepaard met het tweede 'tempellied': de 'Publicity'-song. De verfkwast blijft voorlopig thuis. Robert Jasper probeert het langs een omweg.

Na het proces van Lexington tegen de Consumentenbond slaat zijn idee, zij het in meer geciviliseerde vorm, ook elders aan. De heren Kreuger, Schimmelpenninck en Blink Veenhuizen richten de A(nti) R(ook) P(artij) op; een halfslachtige poging om profijt te trekken van de populariteit van Jaspers actie in een burgermanspakje. Zij worden op de eerste persconferentie al ontmaskerd als querulanten en would-be-anti-rokers en van de partij wordt nadien niets meer vernomen — ook bij de verkiezingen niet.

Robert Jasper Grootveld (links) en (schrijvend, rechts) Simon Vinkenoog, zoals ze in de strip 'Mr. van Kwikschoten' in het 'Algemeen Handelsblad' verschenen

Alliantie

Robert Jaspers bewogenheid is voor een tijdje attractief, maar de geheimzinnigheid eromheen is voor de meeste van zijn volgelingen niet illegaal genoeg. Het is dan ook een logisch gevolg dat Jasper zich allieert met semi-arts Bart Huges, die in praktijk en theorie geïnteresseerd is in marihuana en andere verdovende middelen.

Huges verklaart, dat het gebruik van marihuana als 'geneesmiddel' vooral bij een psychiatrische behandeling grote diensten zal kunnen bewijzen en ijvert voor de herziening van de opiumwet, waarin ook marihuana verboden wordt. Uiteraard hebben ook de proeven met LSD 25 zijn belangstelling, maar hij concentreert zich op organische middelen uit Afrika en Zuid-Amerika. Logisch gevolg van zijn interesse is het gebruik van marihuana en al spoedig wordt zijn woning in de Lange Leidsedwarsstraat een centrum voor 'bewuste nicotinisten' die wel eens wat sterkers willen. Duidelijker bewijs voor zijn theorie kan Robert Jasper nauwelijks wensen en hij schaart zich aan de pro-marihuanakant.

Publiciteit

De happenings komen meer en meer in het teken van het gebruik van verdovende middelen te staan. Inspecteur Houweling van Amsterdams (te) kleine narcotica-brigade staat vaak machteloos en áls er al eens een bevel tot huiszoeking is, wordt er niets anders gevonden dan een doosje met wit poeder, dat aspirine blijkt te zijn. De marihuanarokers wanen zich veilig.

Robert Jasper begint met zijn onstuitbaar enthousiasme de ideeën te verkondigen. Er komt publiciteit. Het Christelijk-Nationaal Weekblad 'De Spiegel' organiseert voor een groot aantal happeners in Wageningen een 'dopefeestje'. Onder de aanwezigen natuurlijk Jasper, maar ook happening-croniqueur Simon Vinkenoog, die in zijn

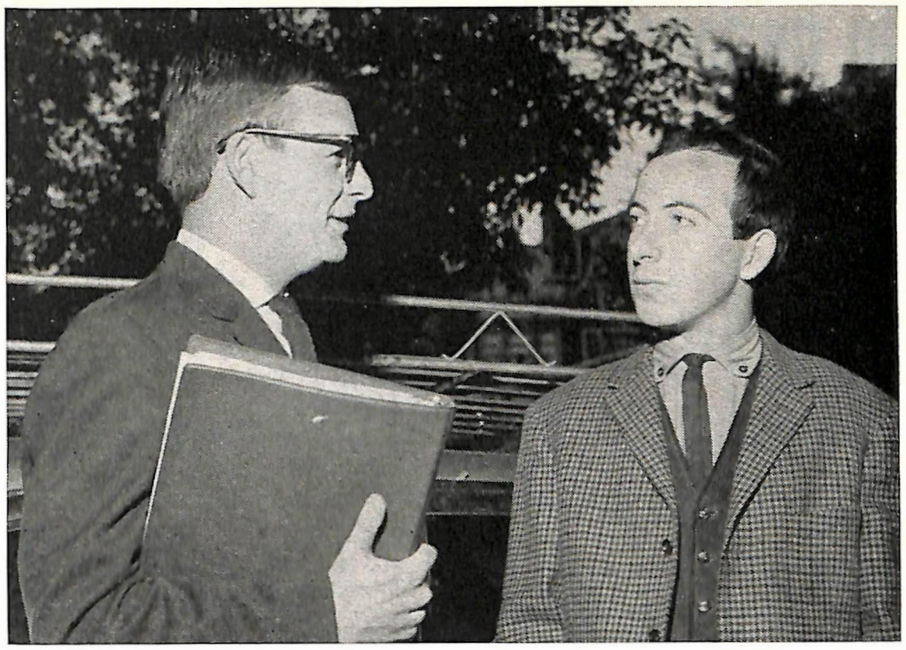

L. R. H. Schimmelpennink (links) en G. Kreuger van de (A(nti) — R(ook) — P(artij)

boek 'Hoogseizoen' een deel van deze 'groepsatmosfeer' zal proberen te vangen.

Ontdekking van de avond: Jan van Doorn, algauw bijgenaamd 'Johnny Jezus Electronic the Selfkicker'. Een blondgebaarde vriendelijke jongeman, die zich zelf op verzoek in een staat van hysterie weet te praten en daarin en daardoor een 'kick' zegt te krijgen. Hij spuit dan onnavolgbare poëzie, deels van zich zelf, deels geleend van andere groten, zoals Shakespeare.

Van Wageningen gaat het naar Dendermonde, waar schilder Fred Wessels een expositie heeft. De eerste tekenen dat er storm op komst is, zijn duidelijk: Aan de grens werden twintig leden van de groep gearresteerd op verdenking van smokkel in verdovende middelen. Niemand had echter iets bij zich, zodat het met een sisser (en een beetje 'publicity') afliep.

16 februari 1963 is de hele 'clan' in vrolijke opwinding: het Belgische zondags (schandaal)blad 'Kwik' brengt over vier hele pagina's met twintig foto's een reportage van de tocht naar Dendermonde. De foto's komen echter merendeels van andere happenings — o.a. een waarop acteur Ramses Shaffy samen met Danielle Hessing en Robert Jasper als nudisten staan afgebeeld. De originele foto's 'onthullen alles', maar 'Kwik' zet er veiligheidshalve een grote zwarte veeg over, zodat het een onschuldig badprentje wordt.

Na dit publicity-succes een kleine domper: de strip van het Algemeen Handelsblad 'Mr. van Kwikschoten', handelend over de verrichtingen van Jasper, Huges, c.s. loopt af. Auteur Jan Blokker en tekenaar Rupert van der Linden (met natuurgetrouwe portretten van de hoofdrolspelers) hebben voor Huges en Jasper in publicity-waarde afgedaan.

Marihuette-spel

Robert Jasper werpt zich nog verwoeder op de persoonlijke publiciteit en ontwerpt het 'Marihuette-spel' — een onspeelbaar spel voor canabisten en nicotinisten. Hij prepareert van oude sigarettendoosjes een nieuwe verpakking voor zijn 'Marihoe', waarin het spel verpakt zit. Op een ingenieuze manier weet hij ze in omloop te brengen: hij trekt een pakje sigaretten uit de automaat, maar legt het pakje 'Marihoe' in het laatje, voor hij het dichtdoet. De volgende koper trekt dan (voor één gulden) het Marihuettespel. Zelf verdient hij er dus niets aan.

De happenings ten huize van Bart Huges gaan door, maar de semi-arts merkt dat zijn interesse op een andere manier ongezond is. Hij vraagt zijn vrienden hém buiten de publiciteit te houden — maar het is te laat: zijn naam is synoniem geworden voor de (veronderstelde) rookorgies in Amsterdam. Ook het feit, dat hij zijn dochtertje, dat op 19 januari 1963 werd geboren, liet inschrijven als 'Maria Juana' blijkt na te werken.

Op 4 juni doet de afdeling Verdovende Middelen van de Centrale Recherche een inval in zijn huis. Huges zelf is er niet, zijn vrouw is naar Parijs en Maria Juana is bij haar grootouders. Twee jongemannen die er wél zijn, nemen haastig de benen door de achtertuin, maar vergeten de marihuana mee te nemen. Als Bart Huges thuiskomt, wordt hij gearresteerd. Hij ontkent alles, maar het helpt hem voorlopig weinig, want hij wordt opgesloten in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans, nauwelijks twee minuten lopen van zijn huis. Even zit de schrik erin, maar de groep — die in feite geen groep is — neemt het nogal laconiek op. Het 'spel' gaat door — zij het voorzichtiger.

Groothandel in dope?

Huges is niet de eerste uit de kring die kennis maakt met de binnenkant van HvB I. De narcotica-afdeling legt regelmatig de hand op een kleine hoeveelheid marihuana en op de schouder van de bezitter.

Maar voor velen van de 'marihoe-groep' is de hoeveelheid niet belangrijk. Zij zijn geen handelaars en roken in de eerste plaats om het plezier dat ze eraan beleven. Misschien niet eens zozeer het plezier in de roes, want er zijn gevallen bekend van 'happeners' die 'high' werden van een sigaret met zeegras, krijt en aspirine. Het is de aantrekkingskracht van de verboden vrucht die hen tot het roken van marihuana drijft.

Het is hun (gezonde reactie tegen de bestaande maatschappij, die door het roken van marihuana in ongezonde banen wordt geleid. De revolte van de generatie der Vijftigers resulteerde in een verrijking van onze letterkunde, van onze beeldende kunst en van onze inventiviteit in het algemeen. Het was een positieve regressie, een doorbreken van de normen, zonder zich zelf in die doorbraak te verliezen.

De Zestigers hebben hun weg nog niet gevonden; of het zou deze weg moeten zijn, die niet zozeer verwerpelijk is, alswel leidt tot landerigheid en kritiekloze adoratie van de eigen helden. Het is daarom een aardige bijzonderheid dat een man als Vinkenoog, die ook zijn deel heeft gehad in de vernieuwing der Vijftigers, zich nú mengt in de negatieve acties der Zestigers. Hij mag dan beweren dat dit uit literair-sociale interesse is — hij observeert niet alleen, maar participeert ook.

Zoals we in het begin van dit artikel al schreven: de leden van deze groep verschillen onderling te veel om ze over één kam te scheren. Robert Jasper Grootveld bij voorbeeld is een jongeman met onmiskenbare intelligentie, vaak verrassende originaliteit en een gedecideerde sociale bewogenheid. Het is daarom des te spijtiger dat hij niet tegen de stroom op heeft kunnen roeien. Als die stroom ooit van richting verandert, zal hij een positieve bijdrage kunnen leveren.

De algemene veroordeling, als zou het hier een 'narcotica-troep' met 'sex-orgies' betreffen, is in haar oppervlakte te weinig genuanceerd om te bestrijden. 'Nieuw toppunt van cultuurverdwazing,' riep de heer Jaap de Vries in De Telegraaf — hetgeen alleen bewijst dat hij — zomin als wij — weet wat 'cultuurverdwazing' is.

Het feit, dat de 'Marihoe-groep' zich niet toelegt op groothandel in marihuana — waarvoor gelegenheid genoeg is — bewijst al, dat er meer achter zit dan de 'stick' en de 'kick' alleen.

Hoe zich dat zal ontwikkelen, moeten we afwachten. Vooralsnog wachten de processen van Bart Huges en Robert Jasper [3]. Laten we hopen dat daaruit wat meer duidelijk wordt.

[1] *Ook waar het in dit artikel andere verdovende middelen betreft, zal ik in het algemeen 'marihuana' blijven schrijven.*
[2] *Waartoe het doorbreken van deze geheimhouding kan leiden, getuigt onder meer de 'affaire-Profumo'.*
[3] *Robert Jasper stak vorig jaar (deels per ongeluk) voor een filmopname zijn rooktempel in de brand, waarvoor hij zal worden berecht.*

In gesprek met Igor Strawinsky

Een halve eeuw geleden bracht een jonge componist de muziekwerled in opschudding: Igor Stravinsky's ballet 'Le Sacre du Printemps' verwekte bij de première in Parijs (1913) een muzikale sensatie, die op de hele muziekwereld oversloeg en waarvan men nauwelijks kon bijkomen.

Op dit moment, vijftig jaar later, staat dezelfde componist, die nu 81 jaar is, nog steeds in de schijnwerpers van de belangstelling; — in het 'experimentele' kamp van de jongste componistengeneratie wordt hij zelfs nog met gejuich binnengehaald.

Stravinsky blijft voortdurend bewijzen geven van zijn flexibele geest, die steeds met de tijd meegaat en zo vitaal als hij zelf is, zo vitaal is ook zijn muziek. Er is waarschijnlijk geen andere componist in deze eeuw aan te wijzen die zovcel verschillende technieken heeft toegepast, die in zoveel stijlen heeft geschreven en voor zoveel verschillende combinaties (en dat alles altijd met een maximum aan gekundheid) als Stravinsky. Misschien kunnen we slechts één kunstenaar met hem vergelijken, — een generatiegenoot en vriend, een figuur, die met Stravinsky kan wedijveren in geniale veelzijdigheid en wiens werk naar de geest vaak overeenkomst vertoont: Pablo Picasso, een even grote, even kameleontische figuur in de schilderkunst van deze eeuw.

Een halve eeuw lang heeft Stravinsky in de muziekwereld de toon aangegeven en in die vijftig jaar heeft hij zeer veel werken gecomponeerd, die — hoezeer ook soms aangevochten — telkens opnieuw blijk gaven van zijn grootmeesterschap. Een opvallend kenmerk van Stravinsky's oeuvre — iets, wat men vele jonge componisten van vandaag zou willen toewensen: zijn bijzonder economisch gebruik van de middelen; er staat in Stravinsky's partituren geen noot te veel en daarmee realiseert hij een maximum aan werking.

Gedurende een halve eeuw al is Stravinsky een erkende grootheid; hij heeft de hele wereld afgereisd als componist, dirigent en pianist en hij heeft in die tijd veel grote kunstenaars gekend en met hen in relatie gestaan.

Grandioos moment

Er bestaat een bekend geworden karikatuur, die de Franse schrijver-cineast-schilder Jean Cocteau in 1917 heeft getekend en waarop men Stravinsky samen met Picasso ziet afgebeeld. Die tekening is haast symbolisch voor de samenwerking welke er in die tijd tussen kunstenaars van allerlei pluimage bestond, — een samenwerking, die vooral werd gestimuleerd door de legendarische leider van het Russische Ballet Diaghilew, die schrijvers, componisten en beeldende kunstenaars samenbracht bij het creëren van nieuwe balletten — een grandioos moment in de cultuurgeschiedenis van onze eeuw.

Dezelfde tekening is even kenmerkend voor de sfeer van een boekje, dat voor mij ligt: 'Strawinsky in Conversation with Robert Craft' (Penguin Books, 1962) een kostelijk en kostbaar (niet financieel!) vraag- en antwoordspel in boekvorm, waartoe Stravinsky zelf bij zijn 75ste verjaardag het initiatief heeft genomen.

Robert Craft, een goede vriend en beschermeling van Stravinsky, een jonge dirigent, die de meester op alle concertreizen vergezelt en voor hem inspringt wanneer dat nodig is, interviewde Stravinsky over alle mogelijke persoonlijkheden die hij in zijn lange leven gekend heeft, — over alle mogelijke onderwepen die de muziek betreffen, en zij legden deze spontane gesprekken op de band vast om ze later in boekvorm uit te werken.

Beginnend bij de herinneringen van Stravinsky's ouders aan de ondraaglijk vervelende voorlezingen die Dostojewski uit eigen werk hield, dwaalt de lezer gefascineerd rond in een eeuw van musici, componisten, schrijvers, schilders, dansers en impresario's. Men treft in dit boekje briefwisselingen aan met Debussy, Ravel, de beroemde danser Nijinski, André Gide, Dylan Thomas ... vaak roerende 'documents humaines', — herinneringen aan Rachmaninow, Marcel Proust, Rodin, Modigliani, Picasso, Matisse, de Falla, Chaplin, Ortega y Gasset, Elliot ... commentaren op alle mogelijke muzikale verschijnselen, van Bach tot Boulez, van barokmuziek tot de elektronische klankenwereld. . .

Natuurlijk leert men uit deze lectuur niet in de laatste plaats Stravinsky zelf kennen, die met losse tong (maar ook weer: geen woord te veel) zijn vaak ironisch, maar eerlijk oordeel geeft over zijn tijd en zijn tijdgenoten, waar bij hij veel heilige huisjes omverhaalt, — over alles, wat hem interesseert.

Over Vivaldi, een componist wiens werk een ware renaissance beleeft (gezelschappen als 'I Musici', 'I virtuosi di Roma', etc.!), zegt hij: 'Een zwaar overschatte figuur, — een saaie man, die één en hetzelfde Concert 600 keer achter elkaar kon componeren.'

Over Rachmaninow: 'Ik herinner mij zijn eerste composities. Het waren "water-verven", liederen en pianostukken brutaal door Tsjaikowski beïnvloed. Daarna, toen hij 25 was, ging hij over tot "olieverf" en werd echt een oude componist. Denk niet, dat ik daarom op hem spuug, want hij was een man die toch ontzag inboezemde en bovendien zijn er te veel anderen die dat meer verdienen. Als ik aan hem denk, doemt zijn stilzwijgen — want hij zweeg altijd — op als een nobel contrast met de zelfingenomenheid welke de enige conversatiebron vormt voor alle uitvoerende en de meeste andere musici. En: hij was de enige pianist die ik ooit gezien heb, die geen grimassen maakte. Dat is een heel ding.'

Over Claude Monet (een touchante herinnering aan de grote schilder, uit 1922): 'Hij droeg een witte baard en was bijna blind. Ik weet nu, wat ik toen niet geloofd zou hebben, namelijk dat hij in die tijd zijn grootste schilderijen maakte, — die geweldige, bijna abstracte doeken van puur kleur en licht, die tot voor kort niet naar hun waarde geschat werden. De oude Monet, grijs en bijna blind, zou geen grotere indruk op me hebben kunnen maken, als hij Homerus zelf was geweest.'

Over koningin Alexandra, die hij in 1912 in haar loge moet begroeten: 'De koningin zag eruit als een verjaardagstaart, ze droeg een hoge pruik en was helemaal roze opgemaakt. Ze glimlachte me toe, maar zei geen woord; omdat zij zo goed als doof was en dit gebrek algemene bekendheid genoot, kwam een compliment over mijn muziek uiteraard niet aan de orde. Het lijkt me 't meest waarschijnlijk, dat de arme vrouw niet de vaagste notie had van wie ik was en wat ik eigenlijk kwam doen.'

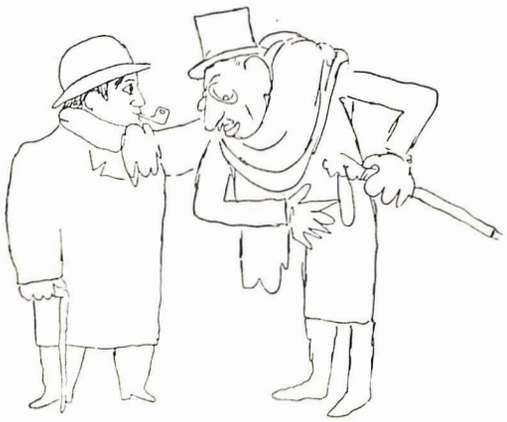

Strawinsky en Picasso, zoals Jean Cocteau hen in 1917 tekende.

door Ton Hartsuiker

IGOR STRAWINSKY
. . . vitaal kunstenaar . . .

Over de 'schijnvirtuozen': 'Ik zou als "schijnvirtuoos" willen definiëren de vertolker die alleen maar 19de-eeuwse muziek speelt, zelfs als het werk van Bach of Mozart is; of: de soort vertolkers die zijn recital eigenlijk zou moeten beginnen met de toegiften, omdat dat de stukken zijn die hij het beste speelt.'

Zelfportret

Stravinsky zelf leert men behalve uit de wijze waarop hij op de vragen reageert en de toon die hij in zijn antwoorden treft, vooral ook kennen uit zijn beschouwingen over het componeren, over de muziek van nu, wanneer hij zich uit over het publiek en de critici ('Critici lichten het publiek verkeerd in en vertragen elk begrip.' 'Hoe kan de criticus weten, of een stuk dat hij niet kent goed of slecht wordt uitgevoerd?'. . .) of als hij spreekt over de toekomst der muziek en de elektronische mogelijkheden.

Hij gooit zich zelf terecht niet weg, maar toont ook bescheidenheid en zelfkennis, als hij op de vraag: 'Waarom was u nooit als leraar werkzaam?' antwoordt: 'Ik bezit de gave om les te geven maar in heel geringe mate, ik heb er geen aanleg voor. Mijn instinct is het om te hercomponeren, niet alleen het werk van studenten, maar evengoed dat van de oude meesters. Als componisten mij hun werk laten zien om kritiek uit te lokken, kan ik alleen maar zeggen dat ik het zelf op een totaal andere manier zou hebben gedaan. Wat mij interesseert, waarvan ik houd —, dat wens ik zelf te maken (wellicht ben ik nu een vreemde vorm van kleptomanie aan 't beschrijven). Ik betreur mijn ongeschiktheid echter en ik ben vol verering voor Hindemith, Krenek, Messiaen en die paar andere componisten die de gave van het leraarschap bezitten.'

Eén brief van Stravinsky's eigen hand treffen we in het boek aan, gericht aan de schrijver Romain Rolland. In het begin van de Eerste Wereldoorlog schreef Rolland Stravinsky een brief met het verzoek om een verklaring bij te dragen aan een boek dat hij voorbereidde en dat een aanklacht tegen het Duitse 'barbarisme' zou zijn.

Stravinsky antwoordde als volgt: 'Mon cher confrère! Ik haast me om te antwoorden op uw beroep tot een protest tegen het barbarisme van de Duitse legers. Maar is "barbarisme" wel het juiste woord? Wat is een barbaar? Het lijkt me, dat hij gedefinieerd moet worden als iemand die behoort tot een cultuuropvatting welke nieuw is of verschillend van de onze. En hoewel die cultuur verschillend of tegengesteld aan de onze zou kunnen zijn, — we ontkennen daarom nog niet haar waarde of de mogelijkheid, dat deze waarde groter kan wezen dan die van ons zelf. Maar het tegenwoordige Duitsland kan men niet beschouwen als een manifestatie van "nieuwe cultuur". Duitsland, als land, behoort tot de oude wereld en de cultuur van het land is even oud als die van de andere naties van West-Europa. Een volk echter, dat in vredestijd een hele serie monumenten opricht zoals die van de Siegesallee in Berlijn en dat, in oorlogstijd, zijn legers uitzendt om een stad als Leuven te verwoesten en een kathedraal als die van Reims, is niet barbaars in de juiste zin des woords noch beschaafd in enige zin. Als "vernieuwing" is, wat Duitsland werkelijk zoekt, dan zou het beter thuis kunnen beginnen met zijn Berlijnse monumenten. Het is het hoogste gemeenschappelijke belang van al die volken welke nog de behoefte gevoelen om de atmosfeer van hun oude cultuur te ademen, om zich zelf te plaatsen aan de zijde van de vijanden van het tegenwoordige Duitsland en om voor altijd de ondraaglijke geest te ontvluchten van dit kolossale, zwaarlijvige en moreel verdorven Germania.'

Getekend antwoord

Het is ondoenlijk om uit de rijkdom van dit boekje een keuze te doen, die alle facetten ervan ook maar enigermate duidelijk maakt. Eén maal laat Craft Stravinsky een antwoord tekenen.

Vraag: 'Zou u uw recente muziek kunnen tekenen? Antwoord:

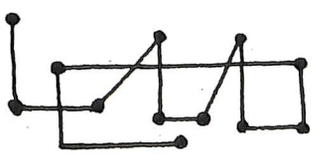

Interessant is het om te horen, hoe Stravinsky tegenover de jazz staat: 'Jazz is in alle opzichten een totaal andere soort van musiceren. Het heeft niets met gecomponeerde muziek te maken en als het ernaar streeft om invloeden van de hedendaagse muziek in zich op te nemen, dan is het geen jazz meer en is het ook niet meer goed. Improvisatie heeft haar eigen "tijdwereld", die noodzakelijkerwijs los en ruim is, omdat werkelijke improvisatie zich slechts in een onnauwkeurige begrensde tijd kan ontwikkelen; de omgeving moet ervoor in de sfeer gebracht worden, er moet hitte heersen. Het slagwerk en de bas (niet de piano, — dat instrument is te hybridisch en bovendien hebben de meeste jazz-pianisten nu Debussy pas ontdekt) fungeren als centrale verwarming. Zij moeten de temperatuur "cool" houden, niet koel. Het is een vorm van masturbatie, die (natuurlijk) nergens toe leidt, maar die de "kunstmatige" genesis schept welke elke kunst nodig heeft. Het werkelijk interessante punt is de instrumentale virtuositeit, instrumentale persoonlijkheid, — niet melodie, ook geen harmonie en zeker niet het ritme. Ritme bestaat niet werkelijk, omdat er geen ritmische verhoudingen of betrekkingen bestaan. In plaats van het ritme is er 'beat'. De spelers slaan voortdurend de maat, alleen maar om in de maat te blijven en daardoor te weten in welk maatdeel ze zijn. De ideeën zijn instrumentaal, of liever: er zijn geen ideeën, omdat ze achterna komen, vanuit de instrumenten afgeleid . . .

Of jazz mij beïnvloed heeft? Natuurlijk hebben jazzvormen en vooral de instrumentale combinaties mij 40 jaar geleden beïnvloed, maar niet de gedachte van de jazz. Zoals ik al zei: dit is een andere wereld. Ik waardeer die, maar volg hem niet. Het kan een kunst van roerende waardigheid zijn, zoals bij de jazzbegrafenissen in New Orleans. En, zijn beste merkwaardigheden vormen beslist het waardevolste muzikale amusement in de Verenigde Staten.'

Ten slotte Stravinsky's voorspelling over de 'muziek van de toekomst': 'Het zou natuurlijk kunnen, dat er elektronische puzzelsonates komen en voorgecomponeerde symfonieën "Symfonieën voor de verbeelding" — men koopt een toonreeks, volledig met rekenlinialen voor duur, toonhoogte, timbre, ritme en berekeningstabellen om uit te rekenen, wat er in maat 12 of 73 of 200 gebeurt). Stellig heeft men vervolgens in het tijdperk van de grote pil de hele muziek naar haar stemming ingedeeld (kaleidoscopische montages voor verkrampte persoonlijkheden, — simultaanconcerten dubbelorig gedeeld om ook mensen in het schizofrene stadium rust te geven, etc.). Toch zal de "muziek van de toekomst" grotendeels lijken op de "muziek van nu": Rachmaninow in Super Hi-Fi voor de mensen op de satellieten.'

Stravinsky's dialogen met Robert Craft zijn eigenlijk verkapte monologen, waaruit men een heel cultuurperk kan leren kennen en waardoor men nader wordt gebracht tot een groot man die eens geschreven heeft: 'Ik leef niet in het verleden, noch in de toekomst: ik sta in de tijd van NU. Ik weet niet wat er morgen zijn zal, ik kan me alleen daarvoor inzetten wat vandaag voor mij als waarheid geldt. Deze waarheid te dienen is mijn roeping en die dien ik in alle onbevangenheid.'

Een halve eeuw lang al verwacht de muziekwereld van Stravinsky iets voor 'morgen', ook nu nog!

HATARI!

HATARI! — gevaar! — is de Swahili-uitroep, die op een Afrikaanse safari meer dan eens wordt gehoord. Jagen op groot wild is bepaald niet ongevaarlijk, zeker niet als men de dieren levend moet vangen om ze te kunnen doorverkopen aan dierentuinen. Het is dus niet verwonderlijk dat regisseur Howard Hawks zijn nieuwste filmepos, dat in hoofdzaak draait om dit gevaarlijke beroep, de titel 'Hatari!' heeft meegegeven.

Dicht bij Arusha, aan de noordgrens van Tanganjika — zo wil het verhaal — ligt de Momella Game Farm, waar de jonge eigenares Brandy (Michèle Girardon) met haar cowboys de jacht op wilde dieren beoefent. Voorman Sean Mercer (John Wayne) heeft een persfotograaf schriftelijk toestemming gegeven foto's te komen maken; de rust in het kleine wereldje van jagers wordt echter ernstig verstoord, als blijkt dat de persfotograaf een vrouw (Dallas — Elsa Martinelli) is.

Gevecht

De tweede vreemde eend in de bijt is de Fransman Chips Maurey (Gerard Blain), die al spoedig met collega-jager Kurt Stahl (Hardy Kruger) om de hand van Brandy dingt — en vecht. Dat uiteindelijk de komiek van de troep, 'Pockets' (Red Buttons) er als derde met die hand vandoor gaat, blijkt eerder een oplossing dan een complicatie.

Er ontstaan overigens nog meer allercharmantste ongecompliceerde verwikkelingen, maar dit hele verhaal dient Hawks slechts om zijn grotere epos, nl. dat van de strijd tussen mens en dier, aan op te hangen: de jacht op zebra's, giraffen, gnoes en apen, culminerend in een verbeten gevecht tussen John Wayne en een weerspannige rinoceros.

Schijnbaar in tegenspraak met het karakter van het verhaal, is de grote liefde die Hawks toont voor de ruwe, ongekunstelde natuur, zowel in mens als dier. Het verhaal dient slechts als leidraad voor Hawks' observatie van het Afrikaanse wild in vrijheid, zonder daarbij in de schoolse verveling van Disney's films te vervallen. Zonder duidelijk commercieel te worden, heeft 'Hatari!' alles wat een goede publiekfilm moet hebben: om in Hollywoodtermen te spreken: er is 'plenty action', 'love-interest', afwisselend humor en ernst en de acteurs staan stuk voor stuk hun mannetje, ook de vrouwen.

Tanganjika

Zes maanden lang hebben acteurs en cameraploeg in Tanganjika aan de verfilming van 'Hatari!' gewerkt. Het verhaal — dat voor een groot deel op historische feiten en personen (de persfotografe o.a.) is gebaseerd — werd ter plaatse aangepast aan de actie. Leiding van de safari's was in handen van twee echte jagers van Nederlandse afkomst, Willy de Beer en Jan Oelofse.

In alles heeft Hawks gepoogd de werkelijkheid met zijn fictie zo dicht mogelijk te benaderen. Wie is de man die zo weinig voelt voor de Hollywood-vertekening van de werkelijkheid en toch een van de veteranen van deze filmstad mag worden genoemd?

Veertig jaar filmervaring

'Hatari!' werd — evenals het overige werk van Howard Wincester Hawks — door de jonge Franse critici hoog lijk gewaardeerd. Jean-Luc ('a Bout de Souffle') Godard zette de film zelfs als beste op zijn lijst voor 1962. Omgekeerd evenredig aan de waardering die Hawks op het continent krijgt, is de appreciatie die hem in Engeland en de Verenigde Staten ten deel valt. Hij is een van de weinigen — de enige? — die ruim veertig jaar filmervaring heeft en nooit een 'Oscar' kreeg. In de bekendste handboeken over film wordt zijn naam nauwelijks of niet genoemd.

Hawks stoort zich daar weinig aan, want hij weet zich zelf een vakman en peilt bovendien vrij nauwkeurig de markt, zodat zijn films grotendeels goed worden ontvangen. Reden voor zijn onbekendheid in Hollywood? Misschien het feit dat hij al sedert 1929 als eigen baas filmt?

Hij werd op 30 mei 1896 geboren in Goshen (Indiana). Al spoedig verhuisde de familie Hawks naar Californië, maar de jonge Howard ging naar de oostkust om er te studeren aan Cornell

HOWARD HAWKS
. . . veelzijdig vakman . . .

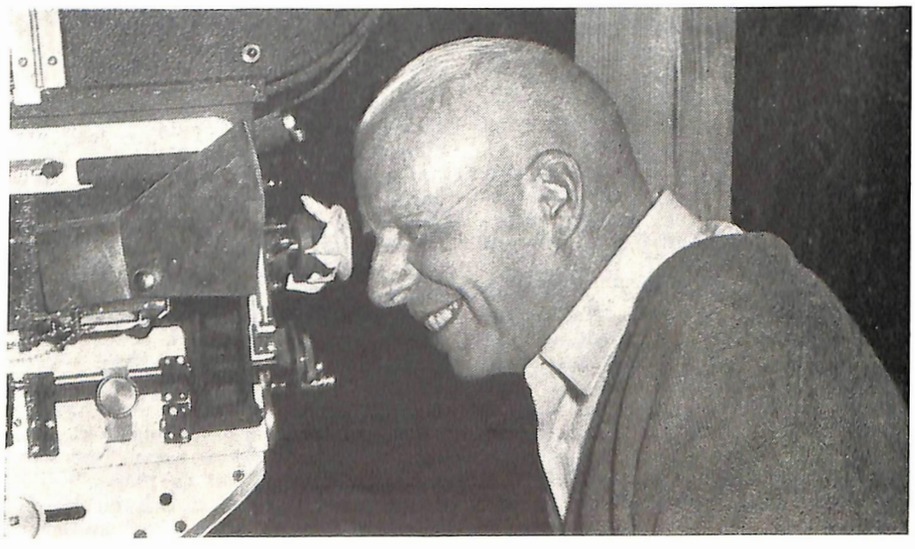

Met Howard Hawks op groot-wild-jacht

University. In zijn vrije tijd werkte hij als manusje van alles in de Players-Lasky-studio en was een tijdje autocoureur.

Regisseur

In 1917 nam hij dienst bij de luchtmacht, werd aan het Franse front van tweede-, eerste-luitenant en keerde in 1919 terug naar de Verenigde Staten. De vliegtuigindustrie bleef hem trekken en hij verhuisde naar Californië, waar de fabrieken stonden. Evenals de vliegtuigindustrie had de film het voordeel van Californië ontdekt: veel ruimte, veel zon, goedkope grond, goedkope arbeidskrachten, lage belastingen.

Het was onvermijdelijk dat de avontuurlijke Hawks in contact zou komen met de film. In 1922 begon hij zich te interesseren voor de financiering van (toen nog stomme) films, schakelde in 1925 over op de produktie: scenarioschrijven voor Fox, een paar jaar later als regisseur van een achttal films in de 'stomme periode' (de bekendste: 'A Girl In Every Port').

Toen zijn contract in 1929 afliep, besloot Hawks voor zich zelf te gaan werken — en sindsdien is hij free-lance gebleven. In snel tempo volgden zijn films elkaar op. 'The Air Circus' ('28) en 'Dawn Patrol' ('30) grepen terug op Hawks' ervaringen in de vliegerij, 'Trent's Last Case' ('29) was de verfilming van E. C. Bentley's detectiveroman; hij maakte de film nog onder contract bij Fox, maar de film werd nooit vertoond, want het was een 'stomme' en op dat moment waren de 'talkies' al vergevorderd.

Zijn belangrijkste film, 'Scarface', maakte hij in 1932. Samen met Ben Hecht schreef hij het scenario, geïnspireerd op het leven van Al Capone, maar behandeld in de geest van het familieleven der Borgia's.

Een jaar later belt Hawks een jonge schrijver op, die dan in de kelder van een boekwinkel woont en werkt. Hawks had zijn verhaal in de 'Saturday Evening Post' gelezen en wilde het verfilmen. Dat kon en hij maakte 'Today we live'. De schrijver — en levenslange vriend van Hawks —: William Faulkner.

Hemingway

Hawks, met zijn films waarin een voorkeur spreekt voor een typische, harde maar sentimentele mannenmaatschappij, raakte uiteraard ook bevriend met de typisch masculine Ernest Hemingway. Het is niet onwaarshijnlijk dat Hemingway — befaamd jager en visser — heeft bijgedragen tot de totstandkoming van het idee voor het scenario van 'Hatari!'.

Hawks bleef niet — zoals sommige andere grote regisseurs (Hitchcock b.v.) — beperkt tot een genre. Hij maakte misdaadfilms (Scarface), detectives (The Big Sleep), cowboyfilms 'Rio Bravo), comedies (Bringing up Baby), oorlogsfilms (Sergeant York), vliegeniersepiek (Air Force), een andere exhobby van hem: autoraces (The Crowd Roars), de historische film (Land of the Pharaohs) en musicals (Gentlemen prefer Blondes).

Ondanks de grote verschillen in onderwerp zijn er bij Hawks toch zeker overeenkomsten in al zijn films aan te wijzen. Zijn voorkeur voor de typische mannenmaatschappij noemden we al. De vrouwen in Hawks' films zijn dienovereenkomstig ook typische 'Hawksvrouwen'. Het zijn actrices die men vaak niet zou verwachten in een soort film dat hij dan maakt, maar die hij helemaal naar zijn hand weet te zetten: Lauren Bacall, Katherine Hepburn, Carole Lombard, Angie Dickinson en nu dan Elsa Martinelli.

Hawks moge dan geen genie zijn, zoals sommige Franse 'nouvelle-vaguers' enthousiast beweren, hij is een capabel vakman, een all-round artiest, die beter lot verdient dan achter de enorme silhouetten van Alfred Hitchcock, John Ford, Edward Dmytryk of King Vidor schuil te gaan. Hawks heeft zeker evenveel, zo niet meer te zeggen dan deze of andere Amerikaanse veteranen. Een film als 'Hatari!' bewijst dat.

HENK J. MEIER

Feestmaal voor Assepoes

We waren al 3 weken weg, 'op vakantie' zoals dat in misvormd Nederlands heet, en in die tijd waren onze — gedurende een héél jaar vast ingeroeste begrippen en gewoonten langzamerhand veranderd. Als wijlen de Batavieren begonnen we de hele wereld als ons thuis te beschouwen in plaats van de enkele vierkante meters waarover jonggehuwden in Nederland gewoonlijk beschikken.

Onze (helaas niet authentiek grijs-blauwe) ogen kregen die verre en doordringende blik waarmee ons altijd verteld wordt dat zeelieden en zwervers de horizon afspeuren, en persoonlijk verloren wij iets van onze pietepeuterige netheid waarmee wij thuis altijd de kleedjes precies-recht en de asbakjes juist in het midden leggen en zetten.

Het wordt wat overdreven de Sunil netjes in het derde vakje rechts onder in de etenskoffer te stoppen, wanneer je echtgenoot de inhoud ervan zojuist in het borstzakje van zijn overhemd heeft gegoten om vervolgens met dit hemd aan te gaan zwemmen om het te 'wassen'!

Zo waren we langzamerhand verlandelijkt zoals vriendelijke — en vervuild zoals onvriendelijke mensen het noemen, en voelden ons daar heel behaaglijk bij. We aten hompen vlees die we van onverstaanbare lieden in onvoorstelbaar smerige winkeltjes kochten, gebraden op de onvermijdelijke primus en vermengd met rijst, tomaten en eieren, dronken wijn van negentig cent per liter en sliepen waar dat toevallig zo uitkwam . . .

Maar op een dag, middenin dit bandeloze leven, werd ons verleden ons toch te machtig; onze verwende en verwekelijkte zintuigen protesteerden en we besloten eenparig ons eenvoudig menu voor een verzorgd en netjes opgediend diner te verwisselen.

Aangezien we op dit ogenblik tussen de beschermelingen van de Gaulle vertoefden, die altijd bijzonder hebberig doen over hun vieze frankbiljetten, werd het borreluur nog met eigen proviand verzorgd, terwijl wij ons verheugden op het voedzame en smakelijke dorpsherbergmaal dat wij verwachtten. En, fantaseerde ik: als het niet al te duur werd, konden we er misschien ook blijven slapen. (De verhouding tussen mijn luchtbed en mij was na die 20 nachten wat koel geworden!)

Zo trokken we naar 't dichtstbijzijnde dorp, mijn zusje en ik uitgedost in onze jurken, die wij die morgen nog zorgvuldig in de beek hadden schoongespoeld. Het eerste café annex restaurant, vijf kilometer verder in het volgende dorp, ontving ons heel enthousiast tot we onze wensen kenbaar maakten.

We konden er wel eten, maar het brood was op ('t was zondagavond). Als we wilden wachten tot het dochtertje van de patron dit in Frankrijk onmisbare onderdeel van het menu nog ergens zou kunnen krijgen, dan zouden we, misschien, over een uur of zo . . .

We zeiden heel beleefd merci en très gentil, maar vroegen toch maar of er ook nog een ander café was. Ja, werd er gezegd, tien minuten verder en dan linksaf begrepen wij uit veel wijzen, gebaren en heel veel heel vlug Frans. We lieten de auto staan en liepen — de hond voorop — vol zelfvertrouwen in de aangeduide richting. Via een enorm hek en een brede laan bereikten we een statige trap met bovenaan een man in veel goud en discreet donkerblauw.

Mijn zusje greep de ceintuur die als honderiem diende wat steviger vast en keek vol twijfel om, maar het was al te laat. De gouden man boog en opende een fraai bewerkte deur en besmuikt schuifelden we naar binnen. Een hoffelijke figuur in onberispelijk zwart voerde ons naar een zaal met veel gedempt licht, geglim van zilver en het geluid van op zachte toon converserende mensen. Zij waren zó beschaafd dat zij niet eens naar ons keken.

Wij kregen menu en wijnkaart, waarop de prijzen als onbelangrijk ontbraken, en fluisterend bestelden we, weer geheel in de greep van die beschaving waarmee we de afgelopen weken zo kwalijk hadden gespot! De wijn die we kozen, bleek van het château zelf afkomstig en de pasteien deden de omgeving eer aan.

Ondanks de shorts, baarden en verder rommelig tenue aten we weer netjes met messen en vorken en visbestek, zorgvuldig van buiten naar binnen en voelden ons verzeild in een comfortabel en weelderig sprookje. Terwijl de kaas — twaalf verschillende soorten — op exquise schalen op tafel kwam, telden wij onder de tafel onze laatste bankbiljetten na.

Van logeren was natuurlijk geen sprake, maar wij werden na het afrekenen niet smadelijk naar de keuken gestuurd om met afwassen onze schulden te delgen. In plaats daarvan wandelden wij (zo) statig (mogelijk) na de koffie, die even zwart als sterk was, het hotel en het sprookje weer uit; terug naar een laag tentje in de duistere wildernissen van Midden-Frankrijk.

KITTY VAN DER HAGE-RENS

STRAKS...

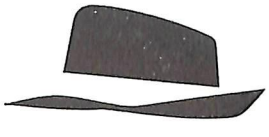

... na het laatste „ingerukt... mars" is het zover: burger zijn, baan zoeken, toekomst bouwen. Dan liggen er voor u, in hoofd- en hand-werk, heel goede kansen bij Bruynzeel. De dynamisch groeiende Bruynzeel-bedrijven staan open voor vooruitstrevende jonge mensen. Vele bedrijfstakken, vele mogelijkheden. Maar welke richting u ook kiest, bij Bruynzeel komt u vooruit!

Even een kort briefje aan Bruynzeel Fabrieken - Zaandam, Afd. Personeelszaken; en wij nodigen u graag uit om tijdens uw sollicitatieverlof eens met ons te komen praten.